

# บทที่ 1

## บทนำ

### ภูมิหลัง

การศึกษาถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ เพราะการศึกษาช่วยให้มนุษย์มีความรู้ มีทักษะความสามารถ รวมถึงมีคุณธรรมและ จริยธรรม ซึ่งความรู้ที่ได้นั้น ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ อาจสรุปได้ว่า แต่ละประเทศจะสามารถพัฒนาได้มากน้อยเพียงใดนั้น จะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพ การการศึกษาที่ประชากรในประเทศนั้นๆ ได้รับด้วยเช่นเดียวกัน หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบาย ในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้าน เทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้ อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 2) การมองแบบเดิมๆ ว่าการศึกษาเป็นเรื่อง ของโรงเรียนและครูเท่านั้นเป็นเรื่องที่ล้าสมัยและคับแคบ ถ้าชีวิตคือการเรียนรู้ ทุกพื้นที่ ของชีวิตคือการเรียนรู้ ทุกเวลา ทุกสถานที่ ทุกบุคคล ทุกเรื่องราวและเหตุการณ์ การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ห้องเรียนอีกต่อไป สังคมทั้งหมดจะเต็มไปด้วยแหล่งเรียนรู้ ทั้งวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ อาชีพ คนทุกคนล้วนมีความรู้ในตัว ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ (ประเวศ วะสี, 2557, หน้า 28)

โรงเรียนถือว่าเป็นความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationships) โดยเป็น หน่วยใหญ่ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับการศึกษาและเด็กมากที่สุด ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพจิต ของเด็กโดยตรง การพัฒนาเด็กให้มีความสุขจึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่สถานการณ์ปัญหาที่ เกี่ยวข้องเด็กและเยาวชนในสังคมปัจจุบัน มีความรุนแรง ซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับสังคมปัจจุบันเป็นยุคของความเร็วและความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม สังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากนี้เอง ได้ส่งผล กระทบต่อเด็กวัยเรียน ทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง และ ความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาของบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือ

ตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่างๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมากมาย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555, หน้า 1)

ปัญหาวัยรุ่นเป็นปัญหาที่สำคัญมาก จากรายงานและบทวิเคราะห์สภาวะการณ์เด็กไทย ในรอบปี 2553-2554 โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้กล่าวถึง ผลจากการสำรวจข้อมูลในโครงการพบว่า เด็กและเยาวชนที่บอกว่ารู้สึกมีความสุขกับการไปโรงเรียนหรือสถานศึกษามาก มีเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้นคือร้อยละ 50.2 เด็กเลือกชดเชยความสุขและจัดการกับความเครียดด้วยการไปดูหนัง ฟังเพลง หรืออ่านหนังสือกว่าร้อยละ 90 (นันทิตา จันทรางศุ และคณะ, 2556, หน้า 20) นอกจากนี้สิ่งที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียน ได้แก่ สุขภาพจิต ทัศนคติ การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพกับเพื่อน สัมพันธภาพในครอบครัว สภาพแวดล้อมทางการเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การรับสารนิเทศจากสื่อมวลชน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อลักษณะนิสัย วิธีการดำรงชีวิต และการวางเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน (อรวรรณ เจาะประโคน, 2551, หน้า 122 – 123)

ทักษะชีวิต เป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัว ในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม การรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น การพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิต เป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง และเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต จึงเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จะต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้มากที่สุดทั้งใน 8 สาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555, หน้า 7-10) การที่คนเราจะประสบความสำเร็จได้ดั่งนั้น ไม่ใช่มีเพียงแต่ความฉลาดทางสติปัญญาที่ดีเท่านั้นแต่จะต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์และความฉลาดทางอารมณ์ อันประกอบไปด้วย ดี เก่ง สุข ซึ่งเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของทักษะชีวิตของบุคคลนั่นเอง (เทพ สงวนกิตติพันธ์, 2545, หน้า 9)

การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะคุณภาพของคนเป็นตัวแปรสำคัญของการพัฒนาประเทศ ในโลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศและการบริการ ที่เรียกว่าสังคมแห่งการเรียนรู้ หัวใจสำคัญของสังคมยุคนี้คือความรู้ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมจึงจำเป็นต้องอาศัยความคิดในการแก้ปัญหา และต้องรู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกัน จึงต้องพัฒนาตนเองให้มีและให้เต็มศักยภาพของตน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ สามารถกำหนดแนวทางของชีวิตให้อยู่ในทิศทางที่ตนเอง ครอบครัวยุคนั้นและประเทศชาติต้องการ (มิเรียม ชุนสุวรรณ์, 2554, หน้า 3) สิ่งที่ต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเป็นลำดับแรกคือ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยเพิ่มพื้นที่หรือกิจกรรมทางเลือกให้เด็กได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจของตนเองมากขึ้น เช่น การมีชมรมกิจกรรมที่หลากหลาย หรือการเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ การมีพื้นที่หรือกิจกรรมทางเลือกสำหรับเด็กจะช่วยสร้างศักดิ์ศรีที่ดี และสร้างเด็กให้มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น เพราะหากเด็กๆ ไม่มีความสุขในการไปโรงเรียนก็จะส่งผลถึงสุขภาพจิตของเด็ก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยเช่นกัน (นันทิดา จันทรางศุ และคณะ, 2556, หน้า 20)

การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ไม่ควรเน้นการสอน แต่เน้นการจัดการเรียนรู้ทักษะและความรู้ที่จำเป็น นักเรียนต้องเรียนให้รู้จริง (Mastery Learning) เน้นลงมือปฏิบัติ (Action Learning) และต้องเลยจากการเรียนเพื่อสอบ ไปสู่การเรียนรู้เพื่อค้นหาศักยภาพของผู้เรียน ครูยุคใหม่ต้องเปลี่ยนวิธีคิด ปรับวิธีสอน โดยสอนให้น้อย ให้ลูกศิษย์ได้เรียนรู้มากๆ (Teach Less Learn More) ครูต้องมีการวางแผนและออกแบบกิจกรรมเรียนการสอน เตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ เตรียมคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้เด็กยังพัฒนาไม่เต็มศักยภาพ トラบใดที่ยังไม่ได้เรียนและลงมือทำ การเรียนต้องทำให้ได้ Transformative Learning และเกิด Holistic Development ซึ่งเป็นการพัฒนาครบด้านและพัฒนาทั้งด้านนอกด้านใน ด้านในคือจิตใจ รู้ผิดชอบชั่วดีและสุดท้ายก็เป็น 21<sup>st</sup> Century Skills ซึ่งเป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ เป็นการศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2557, หน้า 59 – 63) วิทยุในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยทั่วไป ให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ต้องการการยอมรับ ดังนั้นผู้นำกิจกรรมไปใช้ควรดำเนินกิจกรรมอย่างสนุกสนานมีชีวิตชีวา

เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้ร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง และให้การเสริมแรงอย่างเหมาะสมแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ (มิเรียม ชุนสุวรรณ, 2554, หน้า 83)

ชุดกิจกรรมเป็นสื่อการสอนหรืออุปกรณ์ที่สร้างขึ้นประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประยุกต์จากทฤษฎีเทคนิคหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตามความเหมาะสมของเนื้อหาและจุดประสงค์ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดทักษะการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (เตือนใจ พรหมสุพันธ์, 2556, หน้า 27) การจัดกิจกรรมแต่ละชุด หากผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมจริงด้วยตนเอง และทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม ได้อภิปราย ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้สร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน บรรยากาศในการเรียนการสอน มีความเป็นธรรมชาติ ไม่เคร่งเครียด มีอิสระในการเรียนค่อนข้างสูง จึงจะให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข (เปรมศรี ศรีพลราช, 2555, หน้า 184)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้เรียนรู้ตามสภาพจริงจากแหล่งเรียนรู้แต่ละประเภท ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง อีกทั้งยังได้แสดงออกทางความคิดเห็นอย่างเต็มที่และเป็นอิสระ สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะแนวทางให้คำปรึกษา แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และคอยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และได้รับความรู้มากที่สุด (สุธีรา อุทโท, 2553 ,หน้า 96)

การพัฒนาสมรรถนะสำคัญของนักเรียนในด้านการสังสมทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการทำงาน และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล และสามารถดำรงชีวิตได้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทักษะเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากการสังสมของประสบการณ์การเรียนรู้เนื่องจากทักษะต่างๆ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในตัวผู้เรียนเพียงวันเดียวแต่อาศัยการทำซ้ำๆ ฝึกฝนหรือการวางรากฐานให้ฝึก ตั้งแต่อายุน้อยเพื่อทักษะเหล่านั้นจะได้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน และสามารถพัฒนาไปได้อย่างเต็มศักยภาพ (ปรียา สงค์ประเสริฐ, 2555, หน้า 5) ทักษะทางปัญญา ทักษะทางสังคม และทักษะการใช้เทคโนโลยี เป็นทักษะที่ได้รับการวิเคราะห์และยอมรับในวงวิชาการแล้วว่าเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากทักษะมีลักษณะเป็นกระบวนการหรือวิธีการที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงาน การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการตัดสินใจกระทำใดๆ ผู้สอนสามารถบูรณาการทักษะ

ดังกล่าวในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการและพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ รวมไปถึงการสอนทักษะโดยตรงที่เป็นอิสระจากเนื้อหาวิชา (content-free teaching) ซึ่งการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนนี้จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างร่วมกัน (ทีศนา แคมมณี, 2557, หน้า 9)

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สังคมยุคปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน มีความซับซ้อนแตกต่างกัน มีความเสี่ยงหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต การพัฒนาผู้เรียนในด้านความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงเป็นเป้าหมายและนโยบายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถทำได้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถบูรณาการทักษะการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการและพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ รวมไปถึงการสอน ด้วยการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจชุมชนสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นสามารถอยู่ในชุมชนและสังคมได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิต จึงนับว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อเตรียมความพร้อมและเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงเพิ่มสมรรถนะและประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น ด้วยการออกไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเอง โดยให้ผู้เรียนสำรวจแล้วเลือกเรื่องหรือประเด็นที่ตนเองสนใจเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย ตั้งคำถาม ออกแบบการทำงาน ศึกษาวิธีการถ่ายทำ การตัดต่อลงพื้นที่ทำงานและสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน เพื่อผลิตหนังสือหรือสื่อสารคดี โดยจัดกิจกรรมการนำเสนอข้อมูลให้กับผู้สนใจและผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพิจารณาและชื่นชมผลงานของผู้เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

## คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดปัญหาของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 หรือไม่อย่างไร
2. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ อย่างไร
3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นอย่างไร

## ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

## สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตของนักเรียน หลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียน
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากขึ้นไป

### ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ได้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ และสนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น หรือด้านอื่นๆ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หรือระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป
4. นักเรียนได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

### ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนมัธยมวาริชภูมิ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร จำนวน 7 ห้อง มีนักเรียน 242 คน

## 2. กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนมัธยมวาริชภูมิ อำเภовาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ได้มาจากการรับสมัครนักเรียนที่สนใจเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมนุมเด็กทำหนังสือ จำนวน 26 คน

## 3. เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบทักษะชีวิต พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง และตัวชี้วัด มาวิเคราะห์และสรุปประเด็น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555, หน้า 6 – 12) เพื่อจัดลำดับเนื้อหากิจกรรมให้สอดคล้องกัน โดยผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมขึ้นมา จำนวน 5 ชุดกิจกรรม ประกอบด้วย

ชุดกิจกรรมที่ 1 เรื่อง การทำความรู้จักตนเอง

ชุดกิจกรรมที่ 2 เรื่อง การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ชุดกิจกรรมที่ 3 เรื่อง การทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ชุดกิจกรรมที่ 4 เรื่อง การแสวงหาและใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์

ต่อตนเองและผู้อื่น

ชุดกิจกรรมที่ 5 เรื่อง การสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น

## 4. ระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โดยใช้เวลาในการสอนสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง รวมจำนวน 18 ชั่วโมง รวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีการออกไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นนอกเวลาเรียนร่วมด้วย

## 5. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

5.1 ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

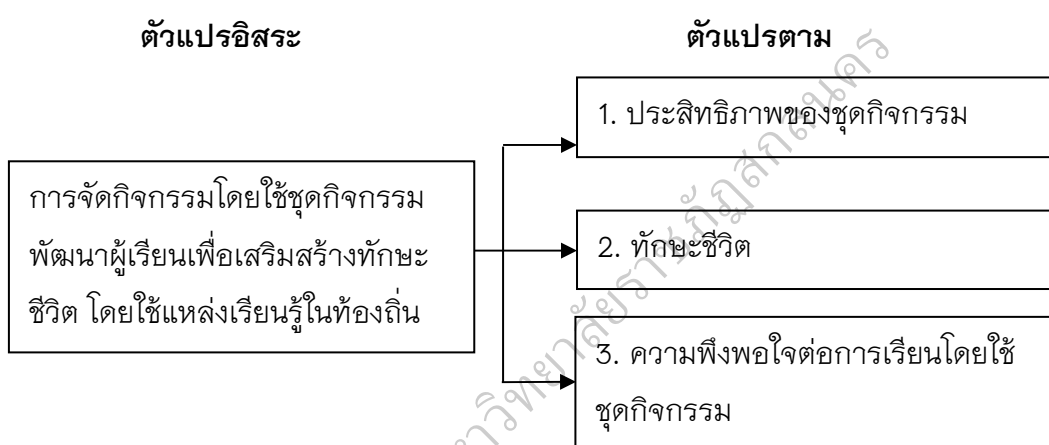
5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

2) ทักษะชีวิต และ 3) ความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม



## กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ โดยเริ่มต้นที่การศึกษาการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

## นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ชุดเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นมาประกอบด้วย ชื่อชุดกิจกรรม ข้อเสนอแนะในการใช้ชุดกิจกรรม ชื่อหน่วย หรือชื่อชุดการเรียนรู้ คำชี้แจง จุดประสงค์ของชุดกิจกรรม เวลาที่ใช้สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล จำนวนทั้งหมด 5 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 การทำความรู้จักตนเอง ชุดที่ 2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น ชุดที่ 3 การทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ชุดที่ 4 การแสวงหาและใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และชุดที่ 5 การสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น ซึ่งชุดกิจกรรมได้ผ่าน

การตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำมาทดลอง และปรับปรุงเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพ โดยใช้เกณฑ์ 80/80

**2. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม** หมายถึง ผลที่ได้จากการทดสอบ ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด การวิจัยครั้งนี้ใช้เกณฑ์ 80/80 ซึ่งมีความหมายดังนี้

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนจากกระบวนการซึ่งเป็นคะแนนที่ได้มาจากการประเมินในชุดกิจกรรมทั้ง 5 ชุด ได้แก่ แบบประเมินกิจกรรมรายคาบ แบบประเมินผล การปฏิบัติงาน แบบสังเกตพฤติกรรมทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม แบบประเมินบันทึก ชีวิตประจำวัน โดยคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนได้มาจากการประเมินในแต่ละชุดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 80 หรือมากกว่า

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ทำแบบทดสอบ วัดความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตหลังเรียนจบ ด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นทุกชุดกิจกรรม

**3. ทักษะชีวิต** หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนในการจัดการกับ ปัญหาต่างๆ รอบตัว โดยการกำหนดสถานการณ์จำลอง หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีทักษะตามองค์ประกอบทักษะชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น โดยใช้เครื่องมือวัดและประเมินความสามารถและทักษะตาม จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน “ด้านทักษะชีวิต” จากสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

**4. แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น** หมายถึง ความรู้ในที่ต่างๆ โดยอาจจะเป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ สิ่งของ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และ เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรง และเกิดความรู้ที่มีคุณค่า สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ โดยงานวิจัยในครั้งนี้ผู้เรียนให้ความสนใจต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน จึงศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับ การทำข้าวเกรียบจากกล้วย การทำว่าว การทำอาหารจากผักเพกา (ลิ้นฟ้า) การขุดหามันและ

การหาปลาจากนาข้าว โดยผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นจากการระดมความคิด การสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต และลงพื้นที่สอบถามข้อมูล สัมภาษณ์บุคคลที่เป็นผู้รู้ในชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ มาสรุปวิเคราะห์ และคัดเลือกประเด็นหรือเนื้อหาที่น่าสนใจมานำเสนอหรือเผยแพร่ต่อไป

#### 5. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม

หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ซึ่งวัดโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อวัดความพึงพอใจด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมนี้ โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งเป็น 5 ระดับ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี